Vayechi: Yaakov and the Terror of Choice

בראשית פרק מח

)ח) וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת־בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי־אֵלֶּה:)ט) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָבִיו בָּנַי הֵם אֲשֶׁר־נָתַן־לִי אֱלֹהִים בָּזֶה וַיֹּאמֶר קָחֶם־נָא אֵלַי וַאֲבָרְכֵם:)י) **וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזֹּקֶן לֹא יוּכַל לִרְאוֹת** וַיַּגֵּשׁ אֹתָם אֵלָיו וַיִּשַּׁק לָהֶם וַיְחַבֵּק לָהֶם:)יא) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף רָאֹה פָנֶיךָ לֹא פִלָּלְתִּי וְהִנֵּה הֶרְאָה אֹתִי אֱלֹהִים גַּם אֶת־זַרְעֶךָ:)יב) וַיּוֹצֵא יוֹסֵף אֹתָם מֵעִם בִּרְכָּיו וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפָּיו אָרְצָה:)יג) וַיִּקַּח יוֹסֵף אֶת־שְׁנֵיהֶם אֶת־אֶפְרַיִם בִּימִינוֹ מִשְׂמְאל יִשְׂרָאֵל וְאֶת־מְנַשֶּׁה בִשְׂמֹאלוֹ מִימִין יִשְׂרָאֵל וַיַּגֶּשׁ אֵלָיו:)יד) וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֶת־יְמִינוֹ וַיָּשֶׁת עַל־רֹאשׁ אֶפְרַיִם וְהוּא הַצָּעִיר וְאֶת־שְׂמֹאלוֹ עַל־רֹאשׁ מְנַשֶּׁה שִׂכֵּל אֶת־יָדָיו כִּי מְנַשֶּׁה הַבְּכוֹר:)טו) וַיְבָרֶךְ אֶת־יוֹסֵף וַיֹּאמַר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלְּכוּ אֲבֹתַי לְפָנָיו אַבְרָהָם וְיִצְחָק הָאֱלֹהִים הָרֹעֶה אֹתִי מֵעוֹדִי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה:)טז) הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל־רָע יְבָרֵךְ אֶת־הַנְּעָרִים וְיִקָּרֵא בָהֶם שְׁמִי וְשֵׁם אֲבֹתַי אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיִדְגּוּ לָרֹב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ:)יז) וַיַּרְא יוֹסֵף כִּי־יָשִׁית אָבִיו יַד־יְמִינוֹ עַל־רֹאשׁ אֶפְרַיִם וַיֵּרַע בְּעֵינָיו וַיִּתְמֹךְ יַד־אָבִיו לְהָסִיר אֹתָהּ מֵעַל רֹאשׁ־אֶפְרַיִם עַל־רֹאשׁ מְנַשֶּׁה:)יח) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָבִיו לֹא־כֵן אָבִי כִּי־זֶה הַבְּכֹר שִׂים יְמִינְךָ עַל־רֹאשׁוֹ:)יט) וַיְמָאֵן אָבִיו וַיֹּאמֶר יָדַעְתִּי בְנִי יָדַעְתִּי גַּם־הוּא יִהְיֶה־לְעָם וְגַם־הוּא יִגְדָּל וְאוּלָם אָחִיו הַקָּטֹן יִגְדַּל מִמֶּנּוּ וְזַרְעוֹ יִהְיֶה מְלֹא־הַגּוֹיִם: (כ) וַיְבָרְכֵם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּךָ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יְשִׂמְךָ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכִמְנַשֶּׁה וַיָּשֶׂם אֶת־אֶפְרַיִם לִפְנֵי מְנַשֶּׁה:

בראשית פרק כז פסוק א

וַיְהִי כִּי־זָקֵן יִצְחָק **וַתִּכְהֶיָן עֵינָיו מֵרְאֹת** וַיִּקְרָא אֶת־עֵשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּנִי:

דברים פרק לד

(ז) ומֹשֶׁה בֶּן־מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה בְּמֹתוֹ **לֹא־כָהֲתָה עֵינוֹ** וְלֹא־נָס לֵחֹה:

זוהר כרך א (בראשית) פרשת תולדות [דף קלד עמוד א]

יעקב אמאי דכתיב ועיני ישראל כבדו מזקן; א"ל הכי הוא ודאי כבדו כתיב ולא כהו, מזקן כתיב ולא מזקנו אלא מזקן, מזקן דיצחק מההוא סטרא כבדו, לא יוכל לראות לאסתכלא כדקא חזי אבל לא כהו, אבל יצחק כהו ודאי מכל וכל

מי השילוח- תולדות

ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות, ענין יצחק אבינו הי' היפך ממשה רבינו ע"ה כי יצחק לא הורשה לצאת מארץ אך כח הראות ניטל ממנו ומרע"ה לא הורשה להיות בארץ ישראל אבל נאמר לו וראה בעיניך:

מי השילוח פרשת ויחי

ויחי יעקב[..], אבל יעקב אבינו הי' מסתכל תמיד אל הבינה ולרצון הש"י, ולכן נאמר ידעתי בני ידעתי שכל את ידיו, וישם את אפרים לפני מנשה:

ויאמר אלקים אשר התהלכו אבותי לפניו האלקים הרועה אותי מעודי, היינו שיעקב אבינו היה מקטין עצמו נגד אבותיו אברהם ויצחק, ואמר כי להם הי' חכמה ובינה גדולה מאד עד כי הרחיבו את רצון הש"י מעצמם, ואף אם פתח להם הש"י פתח קטן, היו מרחיבים ומתפשטים אותו בחכמתם כדי לעשות רצון בוראם והבינו אף בדבר שלא האיר להם הש"י מפורש, וזה פי' אשר התהלכו היינו שהי' הולכים בכחם, אבל אני האלקים הרועה אותי מעודי עד היום הזה היינו בכל פרט מעשה שאני עושה, אני צריך שהש"י יאיר עיני איך הוא רצונו ית', ואף בזה המעשה

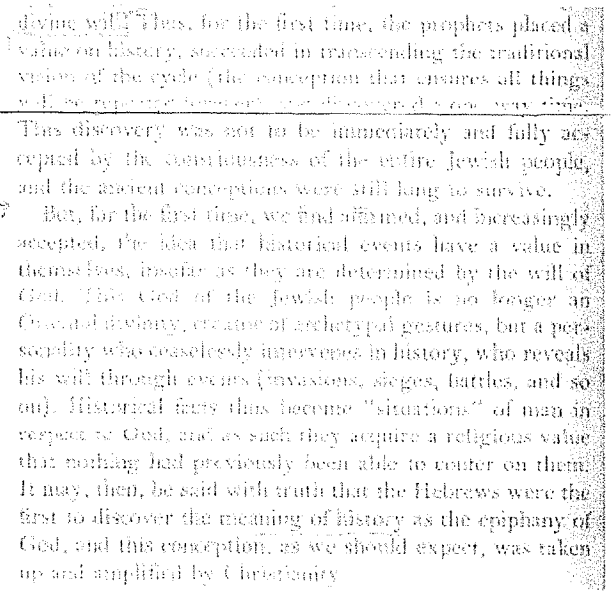
שראיתי איך הוא רצונו, אם רצונו לשנותה, מ"מ צריך אני לראות גם בפעם השנית איך הוא רצונו ית', ובאמת בזה הענין היה יעקב הגדול שבאבות כי זאת היא מדרגה גדולה שהש"י מנהיג את האדם תמיד, ...

ויקרא יעקב אל בניו, במדרש אקרא לאלקים עליון לאל גומר עלי, הענין בזה כי כאשר רצה יעקב אבינו לברך את בניו הי' מסופק אם צריך לברך אותם מחמת שצערוהו במכירת יוסף וכל ת"ח שאינו נוקם ונוטר כו', ולכן נאמר ויקרא לשון צעקה וקוי בלב שהי' תולה עיניו ולבו למרום ואת אשר ישים ה' בפיו אותו יאמר, וזה כוונת המדרש שהזכיר זה הפסוק שבקש מה' שיגמור בעדו, ולא נאמר תחילה לשון ברכה כי עוד לא הי' מבורר אצלו מה יאמר להם, אבל משה רבינו ע"ה התחיל תיכף, וזאת הברכה הי מלת וזאת מורה ע"ז שהי' כל הדברים מבוררים אצלו מיד כשהתחיל לדבר, וביעקב לא נאמר וזאת רק אחר כל הברכות שרק אז אחר כל הדברים היו אצלו מבוררים שכל ברכותיו המה מהש"י ולא מקודם, והנה תחילה נתן ה' דברים של קנטור בפיו לקנטר הג' שבטים הראשונים, כי ת"ח צריך לנקום ולנטור וכשהגיע לשבט יהודה אז הראהו ה' מן השמים להעביר על מדותיו, כי באותיות יהודה נמצא שם הוי' ית' והד' שבשמו מרמז ע"פ ואל זה אבינו אל עני ונכה רוח וחרד על דברי היינו שמבין כי אין לו מצד עצמו כלום כדאיתא ד' לקוט, ע"כ לא הי' בזה מקום לחול שום כעס ורוגז כלל, וכאשר נפתח ביהודה מדות הרחמים נתגבר גם על שאר השבטים ונכללו כלן בברכה:

<u>פרי הארץ - וישב</u>

לכן מיום ברוא אלקים אדם עד סוף כל הדורות אין לך יום שוה לחבירו ואין לך כל שעה ורגע נעשה שוה לחברו בענין הנהגת כל העולמות מרום העליון עד סוף המדריגה השפל, ומעולם לא הי' ולא יהי' מששת ימי בראשית עד סוף שום שני רגעים שווין ושני בני אדם שווין שא"כ השני למה

<u>Mircea Eliade, The Myth of the Eternal Return, p.104</u>

dying will. Thus, for the first time, the prophets placed a value on history, succeeded in transcending the traditional vision of the cycle (the conception that ensures all things will be repeated forever) and discovered a new way [illegible]. This discovery was not to be immediately and fully accepted by the consciousness of the entire Jewish people, and the ancient conceptions were still long to survive.

But, for the first time, we find affirmed, and increasingly accepted, the idea that historical events have a value in themselves, insofar as they are determined by the will of God. The God of the Jewish people is no longer an Oriental divinity, creator of archetypal gestures, but a personality who consciously intervenes in history, who reveals his will through events (invasions, sieges, battles, and so on). Historical facts thus become "situations" of man in respect to God, and as such they acquire a religious value that nothing had previously been able to confer on them. It may, then, be said with truth that the Hebrews were the first to discover the meaning of history as the epiphany of God, and this conception, as we should expect, was taken up and amplified by Christianity.